

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від «15» квітня 2026 р. № 5)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА
Наказ від «15» квітня 2026 р. № 107

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації
асистентів учителів закладів загальної
середньої освіти

Біла Церква – 2026

Розробник(и):

Дерій О.В., старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»;

Локоткова Л.А., викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».

Напрямок підвищення кваліфікації: підвищення кваліфікації.

Термін дії програми: з 13.04.2026 до року 13.04.2027

Рецензенти:

Бачинська Є.М., доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук, доцент.

Загурська С.М., доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат філософських наук.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми.

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 04 листопада 2025 р. № 1451. Програма враховує основні положення Закону України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957, Державний стандарт базової середньої освіти, інструктивно-методичні листи Міністерства освіти і науки України державної політики у сфері базової середньої освіти, професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти” затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 №1225, вимог чинного законодавства та нормативних документів щодо кращих практик у галузі інклюзивної, спеціальної освіти відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

В умовах розбудови системи освіти, що ґрунтується на концептуальних положеннях Нової української школи, впровадженні державних стандартів освіти пріоритетності набувають питання забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти всіма здобувачами й здобувачами базової середньої освіти. У зв'язку із цим увиразнюється потреба створення в закладі загальної середньої освіти безпечного, безбар'єрного, інклюзивного середовища для організації інклюзивного навчання. Реалізація визначених положень можлива за умови розроблення єдиної системи, яка спрямована на задоволення освітніх потреб учнів/-ць з особливими освітніми потребами (далі – ООП) та наявності висококваліфікованих фахівців, здатних організувати освітній процес на засадах суб'єктності, здійснювати супровід та надавати підтримку цій категорії здобувачів освіти в партнерстві з усіма учасниками освітнього процесу.

Актуальність запропонованої програми підвищення кваліфікації (далі – Програма) зумовлена потребою в удосконаленні професійних компетентностей тренерів асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, формуванні їхньої здатності та готовності ефективно підвищувати кваліфікації асистентів учителів щодо реалізації Державного стандарту базової середньої освіти. Програма розроблена з урахуванням державної політики у сфері базової середньої освіти, вимог чинного законодавства та нормативних документів щодо інклюзивного навчання (закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державний стандарт базової середньої освіти, Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, інструктивно-методичні листи

Міністерства освіти і науки України) з метою забезпечення рівних умов для здобуття повної загальної середньої освіти всіма учнями, у тому числі з особливими освітніми потребами.

Цільова група: асистенти вчителів, які працюють на рівні базової середньої освіти

Обсяг (тривалість): 30 год.

Особливості реалізації програми.

Програма реалізується в стислий термін (30 годин) із поєднанням теоретичних і практичних занять, що забезпечує інтенсивне опанування ключових компетентностей асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання.

Навчання здійснюється в дистанційній (онлайн) формі з використанням інтерактивних методів: тренінгів, практичних вправ, кейс-аналізу та тематичних дискусій.

Зміст програми орієнтований на практичне застосування знань у професійній діяльності, розвиток навичок командної взаємодії та ефективної підтримки учнів з особливими освітніми потребами. Передбачено самостійну роботу слухачів, а також підсумкове оцінювання результатів навчання.

Реалізація програми курсів підвищення кваліфікації відбувається за таких умов:

- дотримання нормативно-правових вимог у сфері освіти та інклюзивного навчання;
- використання очної, дистанційної або змішаної форми навчання з урахуванням потреб слухачів;
- забезпечення практико-орієнтованого підходу до навчання;
- залучення кваліфікованих педагогічних працівників і фахівців у сфері інклюзивної освіти;
- застосування сучасних освітніх технологій, інтерактивних методів і цифрових ресурсів;
- створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища;
- організація ефективної взаємодії учасників освітнього процесу;
- здійснення поточного та підсумкового оцінювання результатів навчання.

Форми здійснення курсів підвищення кваліфікації (30 годин):

- очна (денна, з відривом від професійної діяльності);
- дистанційна (з використанням онлайн-платформ і цифрових ресурсів);
- змішана (поєднання очної та дистанційної форм);
- індивідуальна (самостійне опрацювання матеріалів, виконання практичних завдань);
- групова (тренінги, практичні заняття, обговорення, кейс-аналіз)

Мета освітньої програми: підвищити професійну компетентність асистентів учителів щодо впровадження Державного стандарту базової

середньої освіти шляхом оволодіння сучасними підходами, практичними інструментами для організації безпечного, безбар'єрного, інклюзивного освітнього середовища, орієнтованого на задоволення освітніх потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Основні завдання:

- Ознайомити слухачів із метою, завданнями, принципами інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти.
- Поглибити і розширити знання слухачів щодо сучасних підходів до організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти.
- Сформувати розуміння важливості участі асистента вчителя в реалізації Державного стандарту базової середньої освіти.
- Ознайомити слухачів з дидактичними можливостями інструментів та ресурсів, що можуть бути додатковими для асистента вчителя.
- Сприяти формуванню готовності взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на засадах партнерства.
- Сприяти формуванню та розвитку в слухачів практичних навичок, необхідних для створення інклюзивного, безбар'єрного середовища, організації ефективної взаємодії команди психолого-педагогічного супроводу, наданні підтримки та супроводу дитині з ООП у реалізації нею індивідуальної освітньої траєкторії.
- Сформувати готовність слухачів до надання підтримки та здійснення супроводу здобувачів/-ок в умовах дистанційного навчання.
- Сформувати готовність асистента вчителя до участі у вимірюванні поступу дитини з ООП у навчанні.
- Мотивувати слухачів до вдосконалення компетентностей, що є важливими для реалізації державного стандарту на рівні базової середньої освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Підвищення кваліфікації тренерів асистентів учителів сприятиме вдосконаленню: предметно-методичної компетентності (А2), психологічної компетентності (Б1), емоційноетичної компетентності (Б2), компетентності педагогічного партнерства (Б3), інклюзивної компетентності (В1), організаційної компетентності (Г2), здатності до навчання впродовж життя (Д1). Перелік зазначених компетентностей узгоджується з компетентностями, визначеними в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 № 1225), оскільки професійного стандарту для асистентів учителів наразі не розроблено.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі поглиблюють знання, удосконалюють уміння, навички щодо:

- розуміння мети, завдань, принципів, особливостей організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;
- участі асистента вчителя в розробленні індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів і здобувачів базової середньої освіти з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей;

- надання підтримки та супроводу учнівству з ООП в умовах дистанційного навчання;
- розуміння ефективності інструментів та ресурсів, що можуть бути допоміжними для асистента вчителя в організації інклюзивного навчання;
- налагодження ефективної взаємодії з командою психолого-педагогічного супроводу задля надання підтримки та здійснення супроводу в реалізації здобувачами/-ками індивідуальної освітньої траєкторії;
- застосування практик спільного викладання;
- визначення рівня сформованості власних компетентностей щодо впровадження державного стандарту на рівні базової середньої освіти

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);
- інклюзія та безбар'єрність;
- партнерство з батьками та громадою.

Система та критерії оцінювання результатів курсів підвищення кваліфікації асистентів учителів

Здійснюється за підсумками виконання слухачами практичних занять і проходження підсумкового тестування.

Документ про підвищення кваліфікації: За результатами виконання Програми слухачі отримують сертифікат відповідно до вимог постанови КМУ від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (з урахуванням змін).

Вартість: 665 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план програми підвищення кваліфікації асистентів учителів розрахований на **30 годин** і передбачає поєднання лекційних, практичних занять, самостійної роботи та підсумкового контролю.

Програма складається з **двох модулів**.

Перший модуль спрямований на формування базових знань щодо організації інклюзивного навчання та впровадження принципів безбар'єрності у закладі освіти.

Другий модуль орієнтований на розвиток практичних навичок роботи асистента вчителя, зокрема командної взаємодії, співпраці з учителем у процесі навчання, використання професійних інструментів та забезпечення ефективної підтримки учнів з особливими освітніми потребами.

У результаті навчання слухачі вдосконалюють професійні компетентності, необхідні для роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ					
Тема 1.1 Організація інклюзивного навчання на рівні закладу базової середньої освіти	2	2	1		5
Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності		4			4
Разом за модулем 1	2	6	1		9
МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСТВО ТА СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА					
Тема 2.1. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу	2	4			6
Тема 2.2. Участь та роль асистента вчителя в організації освітнього процесу		2			2

Тема 2.3. Співпраця вчителя та асистента вчителя під час спільного викладання	2	2	1		5
Тема 2.4. Інструменти й ресурси для асистента вчителя		3			3
Тема 2.5. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів	2	2			4
Разом за модулем 2	6	13	1		20
Підсумкові заходи				1	1
Усього	8	19	2	1	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання на рівні закладу базової середньої освіти

Навчальне заняття присвячене розгляду актуальних питань організації та змісту інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. У межах заняття висвітлюються нормативно-правові засади інклюзивної освіти, особливості створення інклюзивного освітнього середовища, а також принципи адаптації та модифікації навчальних програм відповідно до потреб учнів з особливими освітніми потребами. Особлива увага приділяється ролі педагогічних працівників, командної взаємодії фахівців та використанню ефективних методів і технологій навчання. Заняття спрямоване на формування практичних компетентностей педагогів щодо забезпечення якісної та доступної освіти для всіх учнів.

Тема 1.2. Загальношкільний підхід до інклюзивності та безбар'єрності

Навчальне заняття присвячене формуванню безбар'єрного освітнього простору в закладі освіти через впровадження принципів універсального дизайну та розумного пристосування. У межах заняття розглядаються підходи до створення доступного, безпечного та інклюзивного середовища для всіх учасників освітнього процесу, незалежно від їхніх індивідуальних потреб та можливостей. Особлива увага приділяється загальношкільному підходу як системній стратегії організації освітнього процесу, що передбачає узгоджену діяльність педагогічного колективу, адміністрації та фахівців супроводу. Учасники ознайомляться з практичними інструментами впровадження принципів універсального дизайну в навчанні, адаптації освітнього середовища та організації ефективної взаємодії для забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСТВО ТА СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 2.1. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах закладу загальної середньої освіти. Батьки як рівноправні члени команди

Навчальне заняття присвячене організації діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах закладу загальної середньої освіти. Розглядаються склад, функції та принципи взаємодії фахівців команди, а також особливості координації їхньої роботи задля забезпечення ефективної підтримки дитини. Особлива увага приділяється ролі батьків як рівноправних членів команди супроводу, їхній участі у прийнятті рішень, розробленні індивідуальної програми розвитку та створенні сприятливих умов для навчання і розвитку дитини. Заняття спрямоване на формування навичок партнерської взаємодії та підвищення ефективності командної роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 2.2. Організаційно-педагогічні аспекти роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням

Навчальне заняття спрямоване на висвітлення організаційно-педагогічних аспектів діяльності асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням. Розглядаються основні функції, обов'язки та роль асистента вчителя в забезпеченні ефективного освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами. Особлива увага приділяється співпраці асистента з учителем, участі у розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, організації підтримки учнів під час навчання та адаптації освітнього середовища. Заняття спрямоване на формування практичних умінь ефективної взаємодії та професійної діяльності асистента в умовах інклюзивного класу.

Тема 2.3. Співпраця вчителя та асистента вчителя під час спільного викладання

Навчальне заняття присвячене особливостям співпраці вчителя та асистента вчителя під час спільного викладання в умовах інклюзивного навчання. Розглядаються моделі ко-викладання, розподіл ролей і відповідальності між педагогами, а також ефективні стратегії планування та проведення уроків. Особлива увага приділяється організації партнерської взаємодії, забезпеченню індивідуалізації навчання та створенню сприятливого освітнього середовища для всіх учнів. Заняття спрямоване на розвиток практичних навичок командної роботи та підвищення якості освітнього процесу в інклюзивному класі.

Тема 2.4. Інструменти й ресурси для асистента вчителя

Навчальне заняття спрямоване на ознайомлення з інструментами та ресурсами, необхідними для ефективної роботи асистента вчителя в умовах інклюзивного навчання. Розглядаються сучасні дидактичні матеріали, допоміжні засоби, цифрові ресурси та методичні підходи, що сприяють підтримці учнів з особливими освітніми потребами. Особлива увага

приділяється практичному використанню інструментів для адаптації навчального матеріалу, організації освітнього процесу та взаємодії з учнями і педагогами. Заняття спрямоване на формування професійної компетентності асистента вчителя та підвищення ефективності його діяльності в інклюзивному класі.

Тема 2.5. Наставництво та професійна підтримка асистентів учителів

Навчальне заняття присвячене визначенню участі та ролі асистента вчителя в організації навчальної діяльності учнів в умовах інклюзивного навчання. Розглядаються основні напрями роботи асистента вчителя під час підготовки та проведення уроків, підтримки учнів з особливими освітніми потребами, а також забезпечення їх активної участі в освітньому процесі. Особлива увага приділяється співпраці з учителем, адаптації навчальних матеріалів, застосуванню індивідуального підходу та створенню сприятливого освітнього середовища. Заняття спрямоване на розвиток професійних компетентностей асистента вчителя та підвищення ефективності організації навчальної діяльності в інклюзивному класі.

3.1. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1. Опрацювання нормативних документів з інклюзивної освіти
2. Визначення функцій та обов'язків асистента вчителя
3. Аналіз професійних ситуацій (кейси)
4. Характеристика категорій дітей з ООП
5. Аналіз освітніх труднощів (на основі кейсів)
6. Ознайомлення зі структурою ІПР
7. Заповнення фрагменту ІПР
8. Розробка адаптованих навчальних матеріалів
9. Визначення ролі асистента на уроці
10. Планування фрагменту уроку
11. Аналіз педагогічних ситуацій
12. Відпрацювання взаємодії з учителем та фахівцями
13. Розв'язання конфліктних ситуацій
14. Розробка стратегій підтримки поведінки
15. Розробка адаптованих підходів до оцінювання
16. Самооцінювання професійних компетентностей
17. Складання індивідуального плану розвитку

3.2. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Участь у створенні індивідуальної програми розвитку (ІПР) для дитини з ООП.
2. Співпраця учасників команди психолого-педагогічного супроводу.
3. Забезпечення ефективної комунікації з батьками дитини з ООП.
4. Поради батькам для підтримки дитини ООП вдома.
5. Залучення родини до процесу навчання та реабілітації дитини.

6. Ефективна адаптація дитини з ООП в класі з інклюзивним навчанням. 7. Стратегії підтримки дитини з ООП у соціалізації з однолітками.
7. Моніторинг і оцінювання прогресу дитини з ООП в межах індивідуальної програми розвитку.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Нормативно-правові документи 1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами). ІЖІл <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-9Ш0%ВРТехІ>
2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. ШІл <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/957-2021-%D0%BFText>
3. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. ЦВДл [https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-prymirnoho-polozhennia-prokotas0и-p8yкbo1обореба1ю1иic1то1ю-8ирпт\)би-бу1упу-г-о8оБ1у^уtyosvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity](https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-prymirnoho-polozhennia-prokotas0и-p8yкbo1обореба1ю1иic1то1ю-8ирпт)би-бу1упу-г-о8оБ1у^уtyosvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity)
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-УІІ. ІЖЬ: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402- ІІІ : станом на 06 лип. 2025 р. ІЖІл <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2402-14#Text>
6. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-ІХ (зі змінами). ІІІ л <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/463-20#Text>
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (зі змінами). ІЛПЬ: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
8. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. иЯЬ: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна література

1. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі : Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static->

[objects/mon/sites/l/inkluzyvnenavchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyah.n.uchniv.z.OOPmetodrekomentatsiyi-2024.pdf](https://objects.mon/sites/l/inkluzyvnenavchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyah.n.uchniv.z.OOPmetodrekomentatsiyi-2024.pdf)

2. Про методичні рекомендації : лист Міністерства освіти і науки України від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: <https://mon.gov.ua/npa/prometodychni-rekomendatsii>

3. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf

4. Цифровий учитель : путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2024/10/czyfrovuj_uchytel_putivnyk_dlya_prfesijnogo_zrostannya.pdf

Додаткова література

1. Проводимо успішний тренінг: НУЛІ у 7-9 класах / автори : М. Блажко, А. Ворожбит, Ю. Гайдученко, І. Клименко, О. Пасічник, Ю. Романенко, І. Старагіна, В. Терещенко, О. Федоренко, Т. Харламова, Р. Шаламов, Р. Шиян. Київ, 2025, 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9VldF6AbU8BopEc_t6ajvDxzlmUTOQ_/vie,№

2. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. Фізико-математична освіта , 2022. Том 35. № 3. С. 65-70. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c53c191f-0653-4f43-9c89-68ecdb55dd5d/content>.

3. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команд супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УІРО. 2024. 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>

4. Універсальний дизайн в освітньому процесі. Відеоурок. URL: https://www.youtube.com/watch?v=OPOBtYm_Oec

5. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: https://drive.google.com/file/d/lryzaEQs_301JfRlgTz8igbAyQ75YeEr7/view